

Engels: Utdrag fra Europas arbeidere i 1877

Denne teksten er henta fra *Marx-Engels-Lenin, Anarkisme og anarko-syndikalisme* utgitt av forlaget Ny Dag i 1976. Det kan ha forekommet feil i teksten under digitaliseringsarbeidet.

Utdrag fra Europas arbeidere i 1877

Av Friedrich Engels.

II

Enda virkningen av de tyske valgene var stor i landet selv, var den langt større i utlandet. Og i første rekke gjenreiste den harmonien i den europeiske arbeiderbevegelsen, som hadde vært forstyrret gjennom de seks siste årene ved pretensjonene til en liten, men uhyre geskjeftig sekt.

De av våre lesere som har fulgt historien til Den internasjonale arbeiderassosiasjonen, vil huske at like etter Paris-kommunens fall oppsto det kontroverser i den store arbeiderorganisasjonen som førte til åpen splittelse på Haag-kongressen i 1872 og deretter til oppsmuldring. Disse uoverensstemmelsene skyldtes en russer, Bakounine og hans følgesmenn, som gjorde krav på å herske – likegyldig ved hvilke midler – over en organisasjon der de utgjorde en liten minoritet. Deres store patentmedisin var avvisning i prinsippet av all politisk virksomhet fra arbeiderklassens side, og det så mye mer som det å delta i valg i deres øyne var en forræder-handling mot proletariatets interesser. Ingenting unntatt regelrett voldelig revolusjon ville de tillate som aksjonsmiddel. Fra Sveits, der disse «anarkistene», som de kalte seg, hadde slått rot først,

spredte de seg til Italia og Spania, der de for en viss tid faktisk dominerte arbeiderbevegelsen. Innenfor Internasjonalen ble de stort sett støttet av belgierne, som også var imot politisk virksomhet, selv om det var ut ifra andre motiver. Etter splittelsen skiltet de med en slags organisasjon og avholdt kongresser, der et par dusin mennesker, alltid de samme, som gjorde krav på å representere arbeiderklassen i hele Europa, proklamerte sine dogmer i arbeiderklassens navn. Men allerede de tyske valgene i 1874, og den veldige fordelen den tyske bevegelsen dro av at den hadde ni av sine mest aktive medlemmer i nasjonalforsamlingen, hadde sådd tvil mellom «anarkistene» selv. Politiske hendinger hadde undertrykt bevegelsen i Spania, der den forsvant nesten uten å etterlate seg spor. I Sveits ble det partiet som gikk inn for politisk virksomhet, og som samarbeidet med tyskerne, sterkere med hver dag og hadde snart utklasset de få anarkistene i forholdet 300:1. I Italia, etter et barnslig forsøk på «sosial revolusjon» (Bologna 1874), der verken hodet eller innmaten til anarkistene viste noe til sin fordel, begynte det virkelige arbeiderklasse-elementet å se seg om etter mer rasjonelle aksjonsmidler. I Belgia var bevegelsen kommet til stillstand på grunn av ledernes avståen-politikk, som tok fra arbeiderklassen ethvert virkelig arbeidsfelt. Faktum var at mens tyskernes politiske aksjon førte dem fra framgang til framgang, led arbeiderklassen i disse landene -der politisk avståen var dagsordenen – det ene nederlaget etter det andre, og ble trøtt av en bevegelse som aldri nådde resultater. Organisasjonene deres døde og ble glemt, avisene deres druknet den ene etter den andre. Den mest oppvakte delen av disse arbeiderne kunne ikke unngå å oppfatte denne slående kontrasten. Det brøt ut opprør mot den «anarkistiske» læren og «avståingen» både i Italia og Belgia, og folk tok til å spørre seg selv og andre hvorfor de av hensyn til en idiotisk dogmatisme skulle fratas muligheten til å nytte de midlene for handling som hadde vist seg å være de mest effektive av alle. Dette var tingenes tilstand da den store valgseieren til tyskerne avgjorde all tvil, overvant alle drøysmål. Det var

ikke mulig å motsette seg et så hårdnakket faktum. Italia og Belgia erklærte seg for politisk handling, restene av de italienske avståingsfolkene ble drevet til fortvilelse og forsøkte seg på enda en revolte i nærheten av Napoli;99 omtrent tretti anarkister proklamerte den «sosiale revolusjon», men ble raskt tatt hånd om av politiet. Alt de oppnådde var fullstendig sammenbrudd for sin egen sekteriske bevegelse i Italia. Slik ble den anarkistiske organisasjonen, som hadde gjort krav på å ville beherske arbeiderbevegelsen fra ende til annen i hele Europa, igjen redusert til sin opprinnelige kjerne, omkring to hundre mennesker i Juradistriktet i Sveits, der de fra sine isolerte fjelldaler fortsetter å protestere mot det kjetteriet som har seiret i resten av verden, og tviholde på den sanne ortodoksi slik den er utlagt av Keiser Bakounine, nå avdød. Og da i september sistleden Den universelle sosialistkongressen møtte i Ghent i Belgia en kongress som de selv hadde sammenkalt – fant de seg i et ubetydelig mindretall, stilt overfor delegatene fra de forente og enhetlige store arbeiderklasseorganisasjonene i Europa. Kongressen avviste med kraft deres latterlige læresetninger og deres arrogante pretensjoner, og gjorde det klart at de tilbakeviste bare en liten sekt, men enda for det rakte de generøst ut hånden til toleranse til slutt.

Slik ble det etter fire år med indre strid gjenopprettet fullstendig samdrøktighet i arbeiderklassen i Europa, og de politiske framgangslinjene som ble satt fram av flertallet på Internasjonalens siste kongress ble helt ut konfirmert av hendingene. Det var nå gjenvunnet et grunnlag som arbeiderne i de ymse landene i Europa kunne stå på for fast felles handling, og yte hverandre den gjensidige støtten som utgjør bevegelsens vesentlige styrke. Den internasjonale arbeiderassosiasjonen hadde fått en umu¹ mange, som forbød arbeiderne i disse landene å inngå noen slik internasjonal forpliktelse. Regjeringene kunne ha spart seg alt dette bryet. Arbeiderbevegelsen hadde vokst fra ikke bare nødvendigheten, men tilmed muligheten for noen slik formell forpliktelse; for

ikke bare har den store proletariske organisasjonen fullført sitt arbeid til punkt og prikke, men den fortsetter også å leve selv, mektigere enn noen gang før, innenfor de langt sterkere bandene med samdrektighet og solidaritet, innenfor det fellesskapet i handling og politiske framgangslinjer som nå beliver arbeiderklassen i hele Europa, og som uttrykkelig er dens eget verk og dens aller største verk. Det fins en god del forskjell i synsmåter blant arbeiderne i de ymse land, og selv blant arbeidere i de enkelte land, men det fins ikke lenger noen sekter, det fins ikke lenger pretensjoner på dogmatisk ortodoksi og på overherredømme for læresetninger; og det fins en felles plan for handling som opprinnelig er skissert av Internasjonalen, men som nå er allment godtatt fordi den overalt, bevisst eller ubevisst har vokst ut av kampen for det som var nødvendig i øyeblikket; en plan som alt imens den er fritt tilpasset de varierende vilkårene i hver nasjon og hver lokalitet, likevel er den samme overalt i sine grunnleggende trekk, og på det viset tjener enhetlighet i formål og allment samsvar i bruken av midler for å nå det felles mål – frigjøringen av arbeiderklassen ved arbeiderklassen selv.

III

I den foregående artikkelen har vi allerede streift de viktigste fakta av interesse i samband med arbeiderbevegelsens historie i Italia, Spania, Sveits og Belgia. Men det står noe igjen å berette.

I Spania bredte bevegelsen seg raskt mellom 1868 og 1872, da Internasjonalen kunne notere over 30 000 betalende medlemmer. Men dette var mer tilsynelatende enn virkelig, mer et resultat av øyeblikkets begrensning som skyldes den rotete politiske tilstanden i landet enn av virkelig intellektuelt framsteg. Den spanske Internasjonalen var involvert i kantonalist (den føderalist-republikanske) oppstanden i 1873 og ble knust sammen med den. For en tid fortsatte den å eksistere i form av

et hemmelig selskap, og en kjerne av dette fins uten tvil fremdeles igjen. Men siden det ikke har gitt noe livtegn utenom det å sende tre delegater til Ghent-kongressen, tvinges vi til å slutte at disse tre delegatene representerer den spanske arbeiderklassen på samme måten som i fordums tid de tre skredderne i Tooley-street representerte det engelske folket. Og når det kommer et politisk omslag som gir de spanske arbeiderne muligheten til å spille en aktiv rolle igjen, kan vi helt sikkert forutsi at nyorienteringen ikke vil komme fra disse «anarkistiske» vannsprøytene, men fra den vesle gruppen av kloke og aktive arbeidere som i 1872 forble tro mot Internasjonalen og nå venter på sin tid istedenfor å leke hemmelig sammensvergelse.

I Portugal holdt bevegelsen seg hele tiden fri for den «anarkistiske» forurensningen, og gikk fram på samme rasjonelle grunnlag som i de fleste andre land. De portugisiske arbeiderne hadde en hel rekke avdelinger av Internasjonalen og fagforeninger, de holdt en meget vellykket kongress i januar 1877, og hadde en utmerket ukeavis – «O Protesto» (Protesten). Men også de ble hemmet av fiendtlige lover som la bånd på pressen og retten til å danne foreninger og holde offentlige møter. De fortsetter å kjempe for alt dette, og holder nå en ny kongress i Oporto, som vil gi dem høve til å vise for verden at arbeiderklassen i Portugal tar sin behørig del i den store og verdensomfattende kampen for arbeidernes frigjøring.

Også arbeiderne i Italia møter store hindringer i sin virksomhet av middelklasse-lovgivningen. En rekke særlover som er satt i verk under påskudd av å undertrykke bandevesen og utbredte hemmelige bandittorganisasjoner – lover som gir regjeringen en umåtelig vilkårlig myndighet – anvendes uten skrupler på arbeidernes organisasjoner; deres mer fremtredende medlemmer utsettes for politioppsyn og forvisning uten lov og dom, på linje med banditter. Enda for det har bevegelsen framgang, og det beste tegn på liv er at dens tyngdepunkt har

skiftet fra å ligge i de ærverdige, men halvdøde byene i Romagna til de travle håndverks- og industribyene i nord, et skifte som trygget dominansen for det virkelige arbeiderklasseelementet over hele hærskaren av påtrengende «anarkister» av middel klasseopphav som tidligere hadde tatt ledelsen. Arbeiderklubber og fagforeninger som brytes opp og oppløses av regjeringen til stadighet, blir like ofte reorganisert under nye navn. Og enda mange av de proletariske avisene er kortlivde som følge av forfølgelsene, mulkter og innesperring av redaktørene, skyter de opp på nytt etter hvert nederlag, og trass i alle hindringene er det mange aviser som har en forholdsvis høy alder. Noen av disse organene, for det meste døgnfluene blant dem, bekjenner seg fremdeles til «anarkistiske» doktriner, men denne fraksjonen har gitt opp alle pretensjoner på å spille herre i bevegelsen og dør gradvis ut, sammen med Mazzini-partiet eller det republikanske mellom-klasse-partiet, og hver tomme grunn som disse to fraksjonene taper, går i sin helhet over til den virkelige og forstandige arbeiderbevegelsen.

Også i Belgia har tyngdepunktet i arbeiderklassens virksomhet skiftet, og selve virksomheten har gjennomgått en viktig forandring som følge av det. Fram til 1875 lå dette sentret i den fransktalende delen av landet, inkludert Brussel, som er halvt fransk og halvt flamsk; i denne perioden var bevegelsen sterkt influert av proudhonistiske læresetninger, som også påla avståen fra å blande seg inn i politikken, særlig valgene. Det eneste som sto igjen, var da streiker – og de ble vanligvis slått ned ved blodig intervensjon av militæret – og møtevirksomhet der en stadig malte opp og opp igjen de gamle stående frasene. Arbeidsfolk ble trøtt av dette, og hele bevegelsen sovnet inn litt etter litt. Men etter 1875 har fabrikkbyene i den flamsktalende delen gått inn i kampen med større kraft og en ny ånd, som det snart viste seg. I Belgia fins det ingen arbeidervernlovgivning som begrenser arbeidstiden for kvinner og barn; og det første ropet fra velgerne fra fabrikkene i Ghent og omegn var på vern for

kvinnene og barna, som ble satt til å arbeide som slaver i femten timer og mer om dagen i bomullsspinneriene. Motstanden mot dette fra de doktrrinære proudhonistene – som så på dette som noe som lå langt under det som var verd oppmerksomhet fra folk som var opptatt av oversanselig revolusjonisme – hadde ikke noe tak lenger, og ble gradvis overvunnet. Kravet om lovvern for barn i fabrikkene ble et av punktene i den belgiske arbeiderklassens plattform, og dermed hadde man brutt den trolldommen som hittil hadde gjort politisk handling tabu. Tyskernes eksempel gjorde resten, og nå gjør de belgiske arbeiderne det samme som arbeiderne i Tyskland, Sveits, Danmark, Portugal, Ungarn, Østerrike og deler av Italia – de danner et politisk parti, atskilt fra og i opposisjon til alle andre politiske partier, og tar sikte på å vinne sin frigjøring ved hvilken som helst politisk aksjon som situasjonen måtte kreve.

Den store massen av sveitsiske arbeidere – den tysktalende delen av dem – hadde i noen år være organisert i en «Arbeiderkonføderasjon» som mot slutten av 1876 tallet ca. 5000 betalende medlemmer. Ved siden av dem var det en annen organisasjon, «Grutli-selskapet» som opprinnelig var dannet av middel-klasseradikale for å utbre radikalisme blant arbeidere og bønder, men etter hvert trengte sosialdemokratiske ideer inn i denne vidt forgrente sammenslutningen og erobret den til slutt. I 1877 hadde disse to samfunnene sluttet et forbund, nærmest en sammensmelting, med det formål å organisere et sveitsisk politisk arbeiderparti, og de arbeidet med slik kraft at de ved folkeavstemningen fikk gjennom den nye sveitsiske fabrikkloven, den beste arbeidervern lov av samtlige som fins. De driver nå og organiserer et årvåkent oppsyn for å trygge at den gjennomføres rettelig -, mot fabrikkeneierne som har erklært høylydt motvilje mot den. «Anarkistene» satte seg naturligvis imot hele denne aksjonen, og fra sitt høye revolusjonære stode fordømte de den som toppmålt forræderi mot det de kaller «Revolusjonen»; men siden de teller i høyden 200, og her som ellers er bare en

generalstab uten hær, så gjorde det ingenting fra eller til.

Programmet til Det sveitsiske arbeiderpartiet er nesten identisk med tyskernes, bare altfor identisk, siden det har tatt opp tilmed noen av de skrøpelige og rotete delene av det. Men selve ordlyden i programmet betyr lite så lenge den ånd som behersker bevegelsen, er av den rette sorten.

De danske arbeiderne entret scenen omkring 1870 og hadde rask framgang til å begynne med. Gjennom en allianse med de små selveierbøndernes parti – der de hadde greid å utbre synsmåtene sine, vant de atskillig politisk innflytelse, og det i den grad at «Det forente venstre», der bondepartiet var kjernen, gjennom en rekke år hadde flertallet i nasjonalforsamlingen. Men det var mer skinn enn soliditet i den hurtige veksten i bevegelsen. En dag ble det oppdaget at to av lederne hadde fordruftet etter å ha satt over styr penger som var samlet inn blant arbeiderne til partiformål. Den skandalen som dette medførte, var voldsom, og den danske bevegelsen har ennå ikke kommet over motløsheten dette førte med seg. Men selv om det danske arbeiderpartiet går mer stillferdig fram enn tidligere, er det all grunn til å tro at når de nå har mistet den mer døgnflueaktige og tilsynelatende maktstillingen de hadde i massene, så vil den nå bli erstattet med en mer reell og mer varig innflytelse.

I Østerrike og Ungarn har arbeiderklassen de største vanskene å stri med. Politisk frihet i betydningen presse-, møte- og foreningsfrihet ligger her på det armeste nivå som er forenlig med et skinn-konstitusjonelt monarki. En samling lover med en tøyelighet uten sidestykke gjør at regjeringen kan få fram domfellelse for selv de spedeste uttrykk for arbeiderklassens krav og interesser. Og likevel går bevegelsen der som ellers fram uten å kunne kues. De viktigste sentrene er fabrikkdistriktene i Böhmen, Wien og Pesth. Arbeidertidsskrifter utgis på tysk, bohisk og ungarsk. Fra Ungarn har bevegelsen spredt seg til Serbia, der det før krigen ble utgitt en ukeavis på serbisk, men da krigen brøt

ut, ble avisen rett og slett stanset.

Slik ser vi at overalt i Europa går arbeiderbevegelsen framover, og framgangen er ikke bare positiv, men også hurtig, og dertil kommer at ånden er den samme overalt. Den fulle samklang er gjenreist, og dermed fast og regulært samband på den ene eller den annen måte mellom arbeiderne i de ymse land. De menn som i 1864 dannet Den internasjonale arbeiderassosiasjon, som holdt dens fane høyt gjennom årelang strid, først mot ytre og dernest mot indre fiender, inntil politiske nødvendigheter mer enn indre feider førte til nedbryting og tilsynelatende tilbaketrekking – disse menn kan nå med stolthet si: «Internasjonalen har gjort sitt verk; den har fullt ut nådd sitt høye mål – foreningen av proletariatet i hele verden i kampen mot dets undertrykkere.»

Skrevet på engelsk februar-mars 1878

Offentliggjort i «The Labor Standard»

(New York), 3., 10., 17.,

24. og 31. mars 1878